

Nr 2 2013

Medlemsblad för
Alexander
Grimeton
Veteranradios
Vänner

Alternatorn

MATS OCH BO HYLLADES

Mats Folkesson fick spaka alternatorn.

Bo och Mats har båda bidragit till att Grimeton blev världsarv. Båda hyllades av Alexander med diplom och hedersutnämningar i Grimeton. Sidorna 4, 5

Bo Johansson med föreningens ordförande Jan Steinbach.

Alexandersondagen 30 juni

www.alexander.n.se

Hej alla vänner i Alexander

Två herrar, som betytt mycket för Alexander och Radiostationen hyllades under våren. Den ene var Bo Johansson, Alexanders förste ordförande och Alexanders nestor. Han utsågs till hedersordförande. Den andre hyllade var Mats Folkesson, länsantikvarie vid länsstyrelsen i Halland, som i samband med att han gick i pension förlade sitt avskedskalas till Världsarvet Grimeton. För det är nämligen Mats vi har att tacka att Grimeton blev världsarv. För detta fick han också diplom och hedersmedlemskap i föreningen.

På årsmötet blev det bara smärre förändringar i styrelsen. Ulf Larsson avgick efter nio år men kvarstår som vår andretelegrafist. I hans ställe i styrelsen gick Arne Sikö in som tidigare varit suppleant. Även suppleanten Gunnar Larsson tackade för sig. Två nya suppleanter valdes in, Kjell-Ove Cederholm och Kent Lyngåker, båda aktiva sedan tidigare i föreningen.

Närmast Alexandersondagen som i år äger rum söndagen den 30 juni. I skrivande stund är allt inte klart men Alex labb håller öppet för allahanda experimenterande.

Nytt för de yngsta är en fiskdamm, som ska skötas av den lokala 4H-föreningen. Cornelia är ansiktsmålare och hon gör om din nuna till ett vackert konstverk. Hästen Rolette väntas också dra sin vagn runt stationen. Sen blir det som vanligt poängpromenad, tornvandring och sändarstart med utsänt meddelande. På nästa sida kan du läsa om hur vi tänkt oss dagen.

De sedvanliga kvällsvisningarna på tisdagar startar den 25 juni.

Förra sommaren hade vi två kurser i handhavandet av sändaren, SAQ. Det blir så även i år 15-16 juli och 5-6 augusti. När den här tidningen kommer ut är det tyvärr försent att anmäla sig till sommarens kurser. Men är du boende inom närområdet finns alltid chansen att vara med på höstens kurser.

Du kan fråga om detta på info@alexander.n.se. Vi ses i sommar!

John Strandberg

Vill du läsa Alternatorn digitalt?

Från och med nr 4/2013 har du möjlighet att läsa Alternatorn elektroniskt. Det är en tjänst som redan våra utrikes medlemmar har, men nu kan även ni som bor inom Sveriges gränser få tidningen i ett mejl. Vill du ha Alternatorn som en pdf i ett mejl ska du skicka oss ett meddelande om detta till info@alexander.n.se. Ange i mejlet till vilken mejladress du vill ha Alternatorn om den inte är densamma som du skickat ditt mejl från. Vill du fortfarande ha tidningen i din snigelpostbrevlåda behöver du inte göra något, för då kommer Alternatorn som vanligt i pappersformat.

Alternatorn

Alexander GVV

- Grimeton Veteranradios Vänner

Org.nr 849600-7389 PG 171 54 33-7

Radiostationen 72

SE 432 98 Grimeton

E-post: info@alexander.n.se

Hemsida: www.alexander.n.se

Redaktör: **John Strandberg**

Tel 0705 857381

E-post: john.strandberg@swipnet.se

Ansvarig utgivare **Jan Steinbach**

Teknisk produktion: **Benny Johansson**

Tryckt hos Tryckshopen, Varberg, 2013

Årgång 8 (Nr 30 från starten 2006)

Gruppbokning görs på Världsarvet Grimeton

tel: 0340 674190 • e-post: info@grimeton.org • hemsida: www.grimeton.org

Alexandersondagen 2013

Välkommen till Alexandersondagen, söndag den 30 juni. Det blir som vanligt olika aktiviteter i och kring radiostationens natursköna omgivning.

Du väljer själv vad du vill vara med på.

Så här ser programmet ut med reservation för ändringar

10.00 Alexandersondagen öppnas. Ingång via Informationsbyggnaden

10.00 - 16.00

- **Alex labb**, ge utlopp för din experimentlusta! (Mitt emot Sändarsalen)
- **Bokstånd** (vid serveringstältet)
- **Åktur med hästen Rolette** (från fältet vid kylvattendammen)
- **Sändaramatörerna** (På gaveln vid Alex labb)
- **Videovisning i Informationsbyggnaden** (entrén)
- **Poängpromenad** (Start vid kylvattendammen. Startkort finns vid bokståndet)
- **Loppmarknad med radioprylar** (Tältet nära kylvattendammen)

Nyhet

- **Fiskdamm för alla barn** (Vid serveringstältet)
- **Ansiktsmålning** (Cornelia finns nära serveringstältet)

Servering i Informationsbyggnaden och tältet vid kylvattendammen

10.15	Guidad promenad till torn 1	Samling vid kylvattendammen
10.30	Alternatorn startas	Sändarsalen
11.00	Utsändning av ett meddelande	Sändarsalen
11.15	Guidad promenad till torn 1	Samling vid kylvattendammen
11.30	Karl-Gustav Strid om <i>Alexanderson och Fessender</i> <i>- två banbrytare inom radiotekniken</i>	Besöksbyggnaden
13.30	Alternatorn startas	Sändarsalen
14.00	Utsändning av ett meddelande	Sändarsalen
14.15	Guidad promenad till torn 1	Samling vid kylvattendammen
14.30	Karl-Gustav Strid om <i>Tekniken bakom SAQ</i>	Besöksbyggnaden
16.00	Alexandersondagen avslutas	

(Med reservation för ändringar i programmen eller av lokaler)

**Resultat från poängpromenaden redovisas på vår
hemsida www.alexander.n.se**

Mats Folkesson, pensionär och hyllad på Världsarvet

När länsantikvarien vid länsstyrelsen i Halland, Mats Folkesson, valde att pensionera sig ett par år "för tidigt" valde han också att förlägga avtackningen till Världsarvet, Radiostation Grimeton.

Det var ingen slump, för ingen är som Mats förknippad med Radiostationen och världsarvsutnämningen. Visserligen är det många som arbetat för att Radiostationen skulle få världsarvsstatus, men det var Mats som höll ett avgörande tal, som fick delegaterna på Unescos möte i Kina 2004 att förstå, att radiostationen i Grimeton var unik och borde få världsarvsstatus.

-Grimeton är höjden på min karriär, sade Mats Folkesson, när hyllades i Grimeton av företrädare för allahanda kulturbegivenheter. 37 år med kulturmiljöfrågor har det blivit i Halland för göteborgaren som egentligen hade tänkt sig att bli gymnastikdirektör och reservofficer.

Efter hyllningarna och smörgåstårta i Besökscentrum fortsatte hyllningarna i Sändarsalen där Alexanders ordförande Jan Steinbach överräckte diplom och hedersmedlemskap till Mats. Iklädd Alexandertröja fick den nyblivne pensionären vara med om att utföra ett hangrepp i den ganska omfattande startprocessen för alternatorn.

Årsmötet - Två nya i styrelsen

Alexanders hade sitt årsmöte den 20 mars i Sändarsalen då drygt 30 medlemmar var närvarande. Styrelsen: Jan Steinbach, ordförande, Alf Urbath, vice ordförande (omval), Hans Nilsson, kassör, John Strandberg, sekreterare och Arne Sikö, (nyval efter Ulf Larsson som av sagt sig). Nya ersättare är Kjell-Ove Cederholm och Kent Lyngåker. Gunnar Larsson avgick som ersättare.

Årsmötet beslutade att utse den avgående länsantikvarien vid länsstyrelsen i Halland, Mats Folkesson, till hedersmedlem och föreningens förre och förste ordförande, Bo Johansson, till hedersordförande och hedersmedlem.

Årsmötet beslöt också om en stadgeändring, nämligen att styrelsen i fortsättningen utser hedersmedlemmar. Stadgeändringen som alltså är en ny paragraf skrivs så: *Till hedersmedlem/hedersordförande kan föreningens styrelse utse person som synnerligen främjat föreningens ändamål. Utmärkelsen är endast en hedersbetygelse.* Beslutet träder i kraft nästa år.

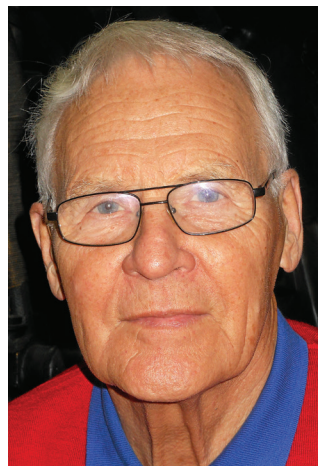
Årsmötet beslutade också, på styrelsens förslag, att bestämmelsen om att få ta med sig en medföljande gäst gratis på föreningens arrangemang ska slopas från och med nästa säsong.

Jan Steinbach informerade om verksamheten, både den som ägt rum under vintern och den förväntade. Närmast startar kvällssändningarna på tisdagar från den 25 juni, nio tisdagskvällar. Alexandersondagen anordnas den 30 juni med sedvanliga aktiviteter. Två sommarkurser anordnas 15-16 juli och 5-6 augusti.

Diplom delades ut till en fullständigt överraskad Bo Johansson som inte hade anat något om förberedelserna att utse honom till hedersordförande. Bo Johansson är nestorn på stationen och genom sitt mångåriga arbete där är det han som bäst kan SAQ-sändaren. Och det är mycket hans förtjänst att kunnandet av SAQ blir bevarat hos nya generationer genom kurser och studie.

Efter årsmötet förflyttades samlingen till Infobyggnaden där kaffe, fralla och kaka intogs. Ulf Larsson berättade om en resa till, och visade bilder från, Svalbard vilket livligt uppskattades.

Ulf Larsson, avgående styrelseledamot i föreningen, tackade för sig genom att visa bilder från och berätta om en resa till Svalbard.

Bo Johansson utsågs till hedersordförande och hedersmedlem.

Järnvägstelegrafnycklar II

Rubriken har jag använt och den minnesgode kommer ihåg att jag putsade upp en gammal nyckel med den typen av bakgrund. Jag fick också kontakt med många berörda, tack, och vill speciellt tacka Brita Öller, Alingsås.

Nu vill jag försöka referera en novell av en välkänd författare och konstnär, redaktören och tillförordnade professorn vid konsthögskolan, Albert Laurentius Johannes Engström, född 12 maj 1869 i Lönneberga socken, men större delen av sin barndom bodde han i Hult, ett litet stationssamhälle i närheten av Eksjö, där hans far var stins, stationsinspektör vid Nässjö-Oskarshamns järnväg, först i Bohult och därefter i Hult från 1878 och fram till sin död.

Albert återger livfullt en del av sin barndom och kontakt med järnvägstelegrafen i novellsamlingen "Med penna och tallpipa" i avsnittet "Järnvägen och jag".

Lille Albert, som lärde sig läsa vid fem års ålder 1874, fick en pall av sin far, för att nå upp till telegrafnyckeln på Hults järnvägsstations telegrafbord – han lärde nämligen sig morsealfabetet samtidigt, men var för kort i rocken, något som ändrade sig med tiden. Järnvägen byggdes av engelska ingenjörer och förmän, och rallarna var antagligen också engelska, med vanor och beteenden som inte riktigt hörde ihop med den småländska lantliga ron. Rallarslagsmål och vilda tag blev upplevelser som fastnade i Alberts sinne. Med järnvägens ankomst öppnades vägar att utnyttja skogarna, och timmer och träkol kunde nås med större kapaciteter. Ett litet, astmatiskt ånglok fördes av en lokförare, som beundrade lille Alberts kunnighet att sända meddelanden via telegra-

Presenttips!!!

Som medlem i föreningen Alexander kan du få köpa en utbildnings-DVD, som visar en teknisk dokumentär om radiostationen. Det är en dubbel DVD med totalt 2 tim 42 min speltid. På skiva 1 visas en översikt över stationen och alla handgreppen som behövs för att köra den. På skiva 2 beskrivs i detalj den tekniska funktionen bl.a. med hjälp av avancerad datorgrafik. Pris 250 kr inkl. porto.

Du beställer den enklast genom att sätta in 250 kr på föreningens plusgiro 171 54 33-7.

Var noga med att ange Din adress på inbetalningen!
1-2 veckors leveranstid.

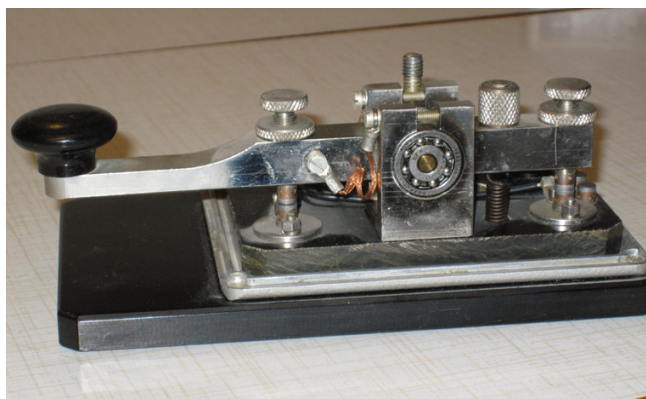

fen. Som en gengåva ville lokföraren lära Albert att köra loket, vilket lyckades. Ja, så bra att körandet överlämnades, och ordinarie förare ägnade sig åt innehållet i en flaska, som förvarades undangömd i kolboxen. Det bar sig inte bättre än att, när loket under Alberts kommando, rundade en kurva, upptäckte Albert en tjur på spåret. Albert bromsade och försökte få den ordinarie lokföraren att ta hand om situationen, men innehållet i flaskan hade verkat, och världsliga bekymmer rörde inte längre honom.

Tjuren, arg redan, upplevde tåget, som dessutom tutade, som konkurrent, varpå han begick självmord i en "chicken-race", och lyckades få loket att spåra ur. Pappa Engström förbjöd unge Albert att agera lokförare, så han fick hålla sig till telegraferandet. Men även detta fick en vådlig följd, när en motstation vid ett tillfälle trots ansträngningar inte svarade på anrop, och lille Albert sände det starkaste han kom på: SOS. Att han gjort detta vågade han inte berätta för sin far förrän långt senare.

Denna novell slutar med att Albert citerar sin vän Erik Axel Karlfeldt, som inte ville ha någon radio: "Nej, jag vill vara i fred. Rymden är ju full av röster"
Låt mej avsluta med en bild av en Marconi-nyckel, typ 365FZ, med kullagrad axel och utbytbara kontakter med 9,6 mm diameter, ett verkligt "lokomotiv".

SM6CSB/Harald

Aktiviteter i sommar

Världsarvets visningar, dagligen på svenska kl 11, 12, 14 och 16, på engelska kl 13 och 15

Alexanders visningar, tisdagskvällar med video, sändarstart och tornvandring

25 juni-20 augusti kl 18-20

Utgår från Besöksbyggnaden

Söndag 16 juni

Kl 7-9 *Performance Good Morning*.

Aktivitet ingår i utställningen *På Plats* - konstnedsdag i kulturarvet.

Fredag 28 jun-söndag 2 juli

Dagar i världsarvsbygd

Program och aktiviteter:

www.varldsarvsbygd.se

Söndag 30 juni

Alexandersdagen (se sid 3)

Söndag 6 juli

Kl 21-00 *Extraskiftet - Industriarvsnatten*

Kl 21-22 *Musik på världsarvet*

Kl 22-00 *Performance - Looking for*

Mer information:

www.grimeton.org, 0340-674190

Lördag 10 augusti

Viskryss med Henrik & Alexandra

Njut av musiken och lös viskrysset

Biljettinformation:

www.grimeton.org, 0340-674190

Onsdag 21 augusti

Kl 21-23 *Performance Catch the Moon*

Aktivitet ingår i utställningen *På Plats* - konstnedsdag i kulturarvet

OBS

Alexanders medlemmar har fritt inträde till Världsarvets visningar och arrangemang. Givetvis ska medlemskortet uppvisas.

Till Alexanders kvällsvisningar och Alexandersdagen har medlemmar fritt inträde och får dessutom ta med sig en gäst som går in gratis. Obs att detta gäller enbart Alexanders arrangemang som kvällsvisningar och Alexandersdagen.

Vem lyssnar på SAQ?

Arne Sikö

70 år

Civilingenjör i teknisk fysik.

Har arbetat som lärare på Högskolan i Halmstad.

Medlem av Alexanders styrelse

Har gett ut skriften med titeln: *Listening to Grimeton A Radio station, its listeners and history.*

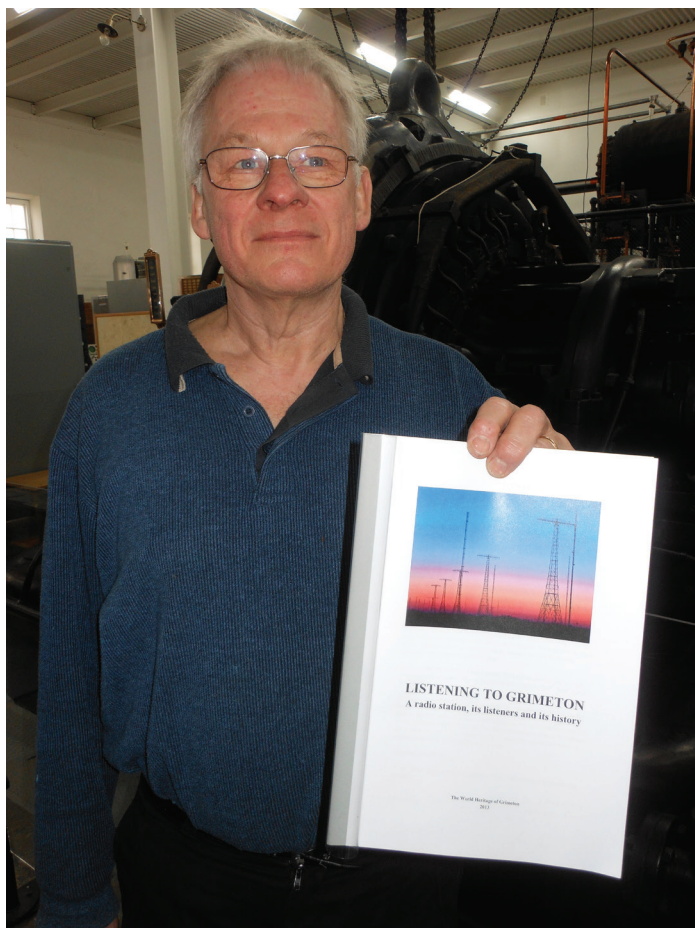
(Säljs i entrébyggnaden)

Det var från början förre vd:n på Världsarvet, Kjell Markströms idé om att ge ut en skrift om vilka det är som lyssnar på SAQ och vilken utrustning de har. Är det proffs eller amatörer och varför lyssnar de på Grimeton? Underlaget till Sikös arbete har varit de lyssnarrapporter som strömmar in efter varje sändning och som katalogiseras av Alexanders telegrafist Lars Kålland.

Det är ett fint material och utan det hade det inte blivit någon skrift, säger Arne Sikö, som skrivit både om teknik och historia, om långvågsutbredningen och om hur lyssnarna utformar sina lyssnarrapporter. Skriften kräver lite mer tekniskt kunnande av läsaren, åtminstone när det gäller teknikavsnitten. Men eftersom en sådan här skrift har saknats tidigare är Arne övertygad om att skriften fyller ett behov hos många som vill läsa om SAQ.

Skriften har möjliggjorts genom ett stipendium på 10.000 kr från Radiohistoriska föreningen i Västsverige. Skriftens målgrupp är i första hand de som brukar lyssna på SAQ. Språket är därmed engelska men det finns planer på att också ge ut en svensk version.

Arne Sikö har fått mer pengar från Radiohistoriska föreningen: 15.000 kr för att utrusta Alex labb med olika experiment som ska stå klart till sommaren. Dessutom ska han utforma laborationer och övningar i sådant som elektronik och radio, framför allt för gymnasister, som Världsarvets ser som en viktig målgrupp.

Vem lyssnar på SAQ? Det har Arne Sikö tagt reda på.

Sjuka almar måste bort

Världsarvet Grimeton har problem med almsjukan. Skadade almar upptäcktes för flera år sedan och nu går det inte att vänta längre, almarna måste bort. Det finns vaccin som kan stoppa sjukan men det är en kostsam process som måste upprepas varje år. Värst utsatta är träden i radiobygnaden men också den vackra allén framför sändarsalen är hårt åtgång. Lindar kommer att ersätta som bedöms vara ganska likartade träd. Tills det blir dags att fälla almarna får de stå kvar till gagn för fåglar och insekter.

(Hallands Nyheter)